

DIONÝSOS

Semelin syn

je na prvním místě z blažených bohů
při slavnostech s krásnými věnci.

To on nás naučil ve sborech jásat
a smát se za zvuku flétny.

Přines nám úlevu v strastech,

zářivý nápoj z hroznů

při obětních hodech a kvasech,

kdy hlavu zdobí nám břečťan.

Nakonec měsídló vína

všem nabídne lahodný sen.

Eurípídés, Bakchantky, přel. J. Klier a H. Kurzová

Vinná réva (ampelos) a především pak víno samotné (oinos) bylo ve starověku považováno za dar bohů. Její pěstování zavedl v Řecku podle báje Dionýsos, výroba vína však byla v Egejské oblasti známa od neolitu. Šťáva se z hroznů získávala buď šlapáním nebo v lisu, kvašené víno se stáčelo do hliněných sudů (pithoi), k transportu sloužily amfory. Jeho konzistence byla značně odlišná od dnešních vín - jednalo se o hustou koncentrovanou tekutinu, kterou bylo nutné před podáváním ředit vodou, pití nemíšeného vína Řekové pokládali za barbarství.

Velká část jemné řecké keramiky byla určena k pití vína, transportní amfory k jeho dopravě.

Používalo se jí však nejen při stolování, ale i při náboženských obřadech, a tvořila také běžnou součást pohřební výbavy. Většina antických váz, která se nám dochovala, pochází právě z pohřebišť.

Popíjení vína nebylo ve starověku jen společenskou událostí, ale mohlo se stát aktem, který sloužil k navázání kontaktu s bohy i záhrobím. Bohové jsou v mytologii náruživými milovníky hostin, a jak dosvědčuje nejen pohřební výbava, ale mnohdy i obrazová výzdoba hrobek či náhrobků, trávili i nebožtíci svůj čas na věčnosti podobným způsobem.

Já, Dionýsos, Diův syn, teď přicházím...

Bůh vína Dionýsos byl podle báje synem vládce bohů Dia a smrtelné ženy Semelé. Jeho jméno je sice doloženo již v záznamech v lineárním písmu B z doby mykénské (kolem roku 1200 př. n. l.), není však jisté, zda se jednalo o boha vína, plodnosti a osvobozující extáze v té podobě, jak ho známe z pozdějších literárních textů z prvního tisíciletí př. Kr. Ty ho totiž často představují jako božstvo nové a cizí, přicházející z Thrákie a přinášející do Řecka dosud neznámý orgiastický kult a bakchické šílenství.

Když byla Dionýsova matka Semelé, dcera thébského krále Kadma, těhotná, donutila díky intrice žárlivé Héry svého milence Dia, aby se jí zjevil ve své pravé podobě - jako zářící blesk, který princeznu sežehnul na popel. Její božské dítě však přežilo a Zeus si je zašil do vlastního stehna, aby je donosil. Po tomto svém druhém narození byl Dionýsos svěřen do opatrování lesním nymfám, avšak stejně jako většinu polobožských hrdinů ho čekala celá řada útrap a pronásledování, především ze strany Héry, která stíhala všechny Diovy levobočky. Opět z jejího popudu rozptýlil Titáni chlapcovu pozornost hračkami a chrastítky, aby ho vzápětí rozsápali, uvařili a začali pojídat. V poslední chvíli zasáhl Zeus, sežehl Titány bleskem a přivedl vého syna znovu k životu. Tak se Dionýsos narodil potřetí - a jako ten, kdo zakusil smrt a byl znovu přiveden k životu, se stal znalcem tajemství nesmrtnosti i věsteckého umění. Pěstování révy a výroba vína jsou proto jen zlomkem schopností a dovedností, které jsou mu přičítány.

Jméno Semelé je považováno za thrácko-fryžské označení matky Země. Jakožto její syn tak byl Dionýsos chthonickým vegetačním božstvem úzce spojeným se zemí (chthón) a podsvětím a zároveň s plodností a přírodním cyklem, bohem, který na podzim periodicky umírá (usíná či odchází trávit zimu do jiných krajů) a na jaře se znovu se rodí (procitá nebo se vrací, podobně jako Persefoné či Démétér). S chthonickými božstvy byla také spojena mystéria, která dávala zasvěcencům poznat tajemství lepšího života na onom světě a únik od pozemských strastí.

- Pojď sem, já tě hned ověním břečťanem. A s námi boha cti!

Snad i pro původ ze smrtelné matky a díky celé řadě potíží, jimž byl vystaven již od svého početí, měl Dionýsos k lidem blíže než ostatní bohové, trůnící vysoko na Olympu, a těšil se úctě

napříč všemi vrstvami společnosti. Bylo také mnohem snažší navázat s ním kontakt a dokonce se s ním ztotožnit prostřednictvím extáze a bakchického třeštění. Označení bakchos, které je zároveň i druhým jménem samotného Dionýsa, náleželo původně zasvěcencům do posvátných obřadů, jichž se však původně účastnily výhradně ženy. Nazývaly se bakchantky nebo mainady („šílící“) a účastnily se divokých rituálů s rozpuštěnými vlasy, oblečené do srnčích kůží (nebris) a vyzbrojené thysem (holí ovinutou břečťanem a révou a zakončenou piniovou šiškou).

Klíčovou roli však nehrala při vyvolávání posvátné extáze konzumace vína, nýbrž tanec za zvuků bubínků a frýžských píšťal na Dionýsovu počest: Bakchantky svým thysem mávly a daly se do tance. Jedněmi ústy Bakcha sborem vzývaly, Diova syna. Hora se k nim přidala i zvířata a vše se dalo do tance. Během divokého křepčení se bakchantů zmocňuje božská posedlost a svaté vytržení. V tomto stavu změněného vědomí pak získávají zasvěcenci dočasně nadlidskou sílu, nezranitelnost a další mimořádné schopnosti: Ženy vrhly se na pasoucí se skot. To by ses podivil, vždyť sama jedna z nich bučící jalůvku nám vedví roztrhla. Jiné zas rozsápaly krávy na kusy. Viděl jsem kolem sebe žebra, kopyta hozené sem a tam. A kusy krvavé uvízly na stromech, krev na zem kapala...

Rozsápání kořisti (sparagmos) a požívání syrového masa (ómofagia) je pozůstatkem magického rituálu zprostředkujícího spojení s božstvem, které je zastoupeno obětním zvířetem. Pozřením jeho masa do člověka vstupuje síla zvířete a potažmo samotného boha. Ačkoli se Dionýsův kult stával postupem času civilizovanějším (ómofagii nahradilo žvýkání břečťanu, který byl rovněž Dionýsovým zástupným symbolem), představoval ještě v době římské ohrožení řádu a klidu v obci, a to zejména kvůli jisté sexuální nevázanosti, která tyto obřady nezřídka provázela, třebaže nebyla jejich podstatou - jak připomíná v tragédii Bakchantky věstec Teiresiás: Sám Dionýsos ženy přimět nemůže k střídmosti v lásce. To je věc povahy, zda všechny dovedou střízlivost dodržet. Vždyť žena rozumná se ani mezi bakchantkami nedá svést.

Bakchické slavnosti provázela také celá řada zázraků, kterými bůh zjevuje svou moc nejen nad lidmi, ale nad celou přírodou: nechává ze země vytrysknout prameny vína nebo mléka, keř vinné révy vyraší, rozkvetne a přinese úrodu během jediného dne apod.

Tato archaická forma kultu spojená s náboženskou extází účastníků, magickými praktikami se do Řecka rozšířila z Thrákie a ačkoli byla v Řecku alespoň zpočátku vnímána jako nová a cizorodá, ve skutečnosti vykazuje mnohem větší stáří než kult olympských bohů..

Dionýsovskou extází líčí působivě Euripidés v tragédii Bakchantky: Dionýsos přichází do rodných Théb obhájit čest své matky Semelé. Když narazí na odpor a odmítnutí, sešle na místní ženy bakchické šílenství a krále Penthea, který je jeho hlavním protivníkem, postihne ztrátou rozumu a podnítl ho k tajné výpravě za ženami do hor, během níž je Pentheus mainadami odhalen a zaživa rozsápán vlastní matkou Agaué a jejími sestrami: Jí pěníla se ústa, oči divoce se koulely, nebyla schopna úsudku, posedlá Bakchem, vůbec nevnímala ho. Pažemi uchopila jeho levici, nohou se o bok ubožáka opřela a vyrvala mu rámě...A Ínó chopila ho z druhé strany zas a rvala tělo. Autooé s davem žen se na něj vrhly... Jedna si nesla jeho paži, druhá zas chodidlo se střeviscem. Obnažený bok byl rozdrásán. A každá rukou krvavou si kusem jeho těla pohazovala.

Stejně nemilosrdně trestá Dionýsos i další řecké obce či jedince, kteří odmítají přijmout jeho kult a účastnit se obřadů. Dcery krále Mínya z Orchomenu obětují v bakchickém šílenství vlastní dítě, podobný osud stihne i krále Lykúrga, který zabije svého syna.

Jedná se o téma pro řeckou mytologii zásadní a velmi příznačné: Pomalu, ale nezvratně vždy převládne božská síla. Potrestá přísně ty z lidí, pro něž je nade vše zpupnost. Bohové krutě postihnou každého, kdo se jim odváží stavět na odpor a protiví se danému řádu. Euripidova hra bývá obvykle interpretována jako konflikt mezi „náboženským fanatismem a fanatismem státně-civilizačním“. Pentheovo provinění však nespočívá jen v tom, že Dionýsa odmítá přijmout a dokonce ho pronásleduje. Jeho hlavní chybou je, že ve jménu chladného rozumu povýšeně odmítá existenci druhé, iracionální části vlastní přirozenosti, právě tím se staví proti božskému řádu.

Dnešníma očima můžeme jeho krutý příběh číst jako varování před opomíjením a potlačováním určitých stánek lidské osobnosti, nechceme-li čelit následkům mnohem katastrofálnějším, než když se jim za určitých okolností umožní volný průchod. Právě tak působí bakchické třeštění: jako ventil, osvobozující a očistný proces uvolnění, zapomenutí a splynutí s božstvem (enthúsiasmos), umožňující člověku vybit nahromaděné emoce a vášně, k jejichž potlačování v zájmu udržování řádu nutně dochází, a uchovat si tak duševní rovnováhu.

Podobnou psychologicko-očistnou funkci přičítal již Aristotelés řeckému divadlu, které se vyvinulo z obřadních zpěvů v rámci dionýsovských svátků a stalo se jejich součástí. Tyto státem organizované slavnosti spojené s procesími, maškarními průvody a rituály, jichž se účastní celá obec, představují další, „civilizovanější“ formu uctívání Dionýsa. V Athénách (i v ostatním Řecku) jich byla tomuto božstvu zasvěcena celá řada, většinou ve spojení s vegetačním cyklem: Malé Dionýsie (v podstatě slavnost vinobraní), lednové Lénaje (spojené s nočním výstupem bakchantek do hor - oreibasía- a s rituály na zajištění plodnosti a přivolání jara), únorové Anthestérie (spojené s otevíráním sudů nového vína a svátky mrtvých) a jarní Velké Dionýsie (založené r. 534 př. Kr. tyranem Peisistratem, jejichž součástí byly soutěže divadelních her). Vedle státem pořádaných obřadů existovaly v době klasické i dionýsovské kultury soukromé, určené pro úzký okruh zasvěcených, které se postupem času a vyvinuly v dionýsovská mystéria. Jejich obsah byl přísně střeženým tajemstvím a tak o jejich obsahu nevíme prakticky nic. S největší pravděpodobností neposkytovala zasvěcencům návod, jak trvale překlenout propast mezi člověkem a bohem a zajistit si nesmrtelnost, slibovala zajištění lepšího údělu na onom světě a snad i ve světěездеjším: Ach jak je blažený, ach, jak je šťastný, kdo tajemné obřady poznal! Svůj život v čistotě tráví, v duši vždy radost a jáсот.

Celý barbarský svět už tančí k jeho počtě.

Již od doby archaické byl Dionýsos spojován se svými thrácko-frýžskými obdobami Sabaziem a Zagreem, jejichž jména se záhy stala jeho přídomek.

Za helénismu dochází zásluhou tažení Alexandra Velikého k rozšíření řecké kultury po celém východním Středomoří a dále na východ. Tento helénský vliv se nevyhnul ani náboženské sféře, nejednalo se ovšem o jednostranný proces, ale vzájemné ovlivňování a prolínání. Náboženský synkretismus čili splývání jednotlivých božstev na základě příbuzných vlastností, shodné funkce nebo podobných rituálů, byl završen za římského císařství. Ve větší či menší míře byl s Dionýsem ztotožněn egyptský Osiris, íránský Mithra či staré římské božstvo Liber Pater.

V původní podobě veřejného státního náboženství se Dionýsův kult prosadil zejména v Egyptě za vlády Ptolemaiovců, kteří ho z ideologických důvodů prohlásili svým božským předkem. Jinde však jeho uctívání přechází do sféry soukromé a stává se záležitostí náboženských spolků (thiasos), které se těšily oblibě zejména v Malé Asii nebo v Římě (kde byly bakchanálie v době republiky pro svou problematickou a nevázanou povahu zakázány známým výnosem Senátu). Nelze pominout ani řadu příbuzných rysů, které dionýsovský kult vykazuje ve srovnání s křesťanskou věroukou (pronásledované, trpící, umírající a vzkříšené božstvo, soteriologické prvky, symbolika a proměňování vína, společné stolování včetně významu konzumace chleba a vína při eucharistii apod.). Jsou možná na první pohled překvapivé, nicméně pochopitelné, jakmile si uvědomíme, že křesťanství nevyvíjelo izolovaně a ve vzduchoprázdnu, nýbrž ve stejném, velmi kosmopolitním kulturním okruhu.

- Tys viděl jasně boha? Tak jak vypadal?

- Tak jak sám chtěl. Já na to neměl žádný vliv.

Dionýsos je bohem mnoha podob. Původně byl zřejmě uctíván jako býk, zjevoval se i v podobě kozla, lva, pardála nebo medvěda. Tyto tváře zdůrazňují jeho moc nad přírodou a také jeho funkci dárce plodnosti, podobně jako mužský pohlavní úd, který Dionýsa představoval například v průvodu o Velkých Dionýsiích. Během kultovních obřadů byl bůh obvykle přítomen v podobě masky zavěšené na sloup, tuto praxi dokládají i vázové malby.

Ve výtvarném umění nicméně bývá Dionýsos již v archaickém období nejčastěji znázorňován jako důstojný vousatý muž, od 5. století zároveň také jako půvabný bezvousý zženštilý mladík, a tato jeho podoba v helénismu nakonec převládne: Má plavé kadeře, lahodně vonící, v opojném zraku chová Afrodítin půvab. Jeho tradičními atributy jsou břečťanový či révový věnec, vinné hrozny, kantharos nebo thyrsos.

V této podobě se obvykle účastní hostiny či tanečního reje nebo se projíždí na voze taženém panterou s manželkou Ariadnou po boku, následovaný rozjívěnými satyry a mainadami, svým věčně opilým, tlustým a plešatým učitelem Silénem nebo maloasijským bohem plodnosti Priapem. Oblíbeným námětem byl také maličký Dionýsos svěřený do péče boha Herma nebo starého Siléna..

Pozn.: Použité citáty pocházejí z Eurípidových Bakchantek, přeložili H. Kurzová a J. Klier, vyšlo v edici Antická knihovna, svazek č. 57: Héraklés a jiné tragédie, Svoboda 1988.

SYMPOSION

Přines číši, chlapče, hola!
Jedním douškem vyprázdním ji,
naliv vína jenom zpola,
tolik, kolik vody vlijí.
Nechť jak jindy, bez hlučnosti
s Bakchem krásně rozprávím si.
Hrubých pijatyk už dosti,
v nichž se řvaní s křikem mísí
jako u barbarských kmenů.
My jen lehce upíjeme,
hovořme a krásně pějme,
jak je zvykem u Helénů.

(Anakreón z Teu, 6. stol. př. n. l., přel. V. Jestřáb)

Podstatně profánnější příležitost ke konzumaci vína skýtalo v klasickém Řecku symposion, „společné popíjení“. Jednalo se o jakousi soukromou „pánskou jízdu“ pořádanou v zámožných domech pro přátele a známé, jíž se jinak účastnily pouze hetéry, vzdělané placené společnice, poskytující nejen sexuální služby, ale i intelektuální vyžití, případně najaté hudebnice a tanečnice. Počestné manželky a dívky se zdržovaly v ženské části domu.

Účastníci nejprve vykonali očistu, vyzuli se, ověnčili věnci a stužkami a zaujali svá místa na lehátkách. Symposion se zahajovalo úlitbou Dionýsovi a chvalo zpěvem, o zábavu se starali jednak najatí profesionálové - hudebníci, recitátoři, akrobati, mimové, kouzelníci, bříchohluvcí apod., jednak hodující sami - volili si mezi sebou symposiarcha neboli představeného hostiny, který celou akci řídil, pověřoval spolustolovníky nejrůznějšími úkoly, vyhlašoval závody v pití vína apod. Oblíbenou kratochvílí byl kottabos, při kterém se stolovníci snažili posledními kapkami vína vystříknutými z číše zasáhnout cíl.

Po malé chvíli bylo slyšet ze dvora hlas Alkibiada, silně opilého a velice křičícího, jak se táže, kde je Agathón a že chce k Agathónovi. Tu tedy ho vzala pištkyně pod pažím a vedla ho dovnitř s pomocí některých jiných z průvodců; postavil se u dveří, ověnčen hustým věncem z břečťanu a fial, s množstvím stužek na hlavě, a pravil: „Buďte zdraví, pánové; přijmete za společníka člověka opilého velice velmi, či máme odejít?“ Tu ho všichni hlučně vítali a zvali, aby přisedl... Když si ulehl, řekl: „Tak tedy, panstvo, zdá se, že jste střízliví! To se vám nesmí dovolit, nýbrž musíte pít; tak jsme si to ujednali. A za předsedu pitky volím, dokud vy nebudete dostatečně napítí, sám sebe.“

Platón, Symposion, přel. F. Novotný

Právě skutečnost, že se na takovémto večírku odehrává jeden z nejznámějších Platónových dialogů věnovaný rozpravě o Erótovi (i stejnojmenný dialog Xenofontův), však napovídá, že nešlo o pouhou bezduchou pitku, ale o zábavu ušlechtlejší a hlubokomyslnější (přinejmenším na začátku), při které se také rozebírala témata politická či filozofická, často opět formou soutěže o to, kdo z přítomných pronese nejdůvtipnější řeč.

TVARY ŘECKÉ STOLNÍ KERAMIKY

Co do techniky výzdoby i elegance a pestrosti tvarů dosáhla řecká keramika vrcholu v době klasické (5.—4. stol. př. n. l.) v podobě attického černo a červenofigurového vázového malířství. Základní typy nádob se však měnily a vyvíjely relativně málo. Některé z nich (amfora, kratér, kylix, skyfos, rhyton) mají původ již v době mykénské a řada z nich se udržela až do doby helénistické.

Amfora - nádoba s rozšířenou horní částí a dvěma vertikálními uchy, sloužící k uchovávání vína a dalších tekutin i sypkých látek. Vyskytuje se v celé řadě variant, malované amfory byly součástí stolovacích serviců, velké nezdobené se používaly při transportu.

Pelíké je variantou amfory, její těžiště však spočívá v rozšířené dolní polovině. Používala se jen od 6. do 4. století př. n. l.

Stamnos je obdobou amfory s vodorovnými uchy.

Kratér se používal k míšení vína s vodou. Podle tvaru a způsobu nasazení uch rozeznáváme kratér sloupkový, volutový, kalichový a zvoncový.

Lebés - hluboká mísa bez uch zasazovaná do podstavce nebo trojnožky, používaná rovněž k míšení vína.

Oinochoé - konvička s vertikálním uchem sloužící k nabírání a rozlévání vína do číší.

Kyathos - naběračka na víno s jedním vysokým vertikálním uchem, vycházející tvarově z kovových předloh.

Kylix - číše na víno, obvykle se dvěma horizontálními uchy a vyšší nožkou.

Kantharos - číše na víno na vyšší nožce a se dvěma vertikálními uchy, která výrazně převyšují okraj nádoby. Rovněž vychází z kovových předloh.

Skyfos - pohárek na víno bez nožky a se dvěma horizontálními uchy.

Rhyton - nádoba ve tvaru zvířecího rohu, zakončeného plastickou hlavičkou nebo poprsím zvířete (koně, berana apod.), v níž je zároveň umístěn nalévací otvor. Vychází opět z kovových předloh.

Fiálé - mělká číška bez nožky a bez uch, často s plastickým pupíkem uprostřed mísy. Používala se při pití a konání úliteb.

Psyktér - nádoba na chlazení vína s vyšší nožkou a širokým tělem, které jí umožňovalo plavat v kratéru na hladině, aniž by se převrhla.

KATALOG

Použité zkratky:

UKA - Ústav pro klasickou archeologii Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

NM - Národní muzeum v Praze

ŘECKÁ KERAMIKA

DOBA MYKÉNSKÁ

1. Kylix - číše na vysoké nožce zdobená stylizovanými malovanými květy, UKA 60.1, v. 17,4 cm, pozdní doba helladská III A2, 14. století př. n. l.

2. Kylix - číše na vysoké nožce zdobená stylizovanými malovanými květy, UKA 60.3, v. 18,7 cm, pozdní doba helladská III A2, 14. století př. n. l.

3. Trojuchá amforka zdobená malovanými pruhy a šrafováním na plecích, UKA 60.4, v. 17,8 cm, pozdní doba helladská III A2, 14. století př. n. l.

GEOMETRICKÉ OBDOBÍ

4. Oinochoé s klikatkou a horizontálními pruhy, UKA 80.11, v. 9,8 cm, Attika, středně geometrické období II, ca 850—800 př. n. l.

5. Kantharos s geometrickým vzorem, NM 1658, v. 7,8 cm, prům. 9 cm, Attika, pozdně geometrické období, ca 730 př. n. l.

6. Džbáněk zdobený spojenými kružnicemi, UKA 60.7, v. 18,3 cm, Attika, pozdně geometrické období IIa, ca 750—725 př. n. l.

7. Pohár s uchem s horizontálními liniemi, klikatkami a dvěma pásy spirál, NM 4603, v. 12,1 cm, Attika, pozdně geometrické období, ca 750—725 př. n. l.

ARCHAICKÉ OBDOBÍ

8. Oinochoé v orientalizujícím korintském stylu se sirénou, sfingami, pantery, labutí, lvem a kozou, UKA 60.21, v. 18,1 cm, malíř z Královské knihovny v Bruselu, ca 625—600 př. n. l.

9. Číše se dvěma heraldickými lvy, dalším lvem a labutí, UKA 80.6, průměr 13,7 cm, boiótská imitace korintské keramiky, ca 600—575 př. n. l.

10. Oinochoé s malovaným lvem a ptákem, UKA 60.86, v. 9 cm, tzv. Eubójský styl, ca 550 př. n. l.

11. Fragment oinochoé s malovanými lotosovými poupaty, v.?, UKA 60.83 styl Fikellura, 6. století př. n. l.
12. Číše s černým listrovým povlakem, UKA E 27, v. 6,2 cm, Iónie, 6. století př. n. l.
13. Kratér zdobený lineárním ornamentem, imitující keramiku z Iónie, NM 17, v. 21,5 cm, Jižní Itálie, Apulie, 6. století př. n. l.
43. Hydrie s tančícím satyrem a mainadou, na plecích dva lvi sápadící kance, UKA 60.23, v. 15,8 cm, tzv. Eubójský styl, řecká kolonie v jižní Itálii, kolem r. 550 př. n. l.

KLASICKÁ DOBA:

ČERNOFIGUROVÁ KERAMIKA

14. Číše: mužské postavy nesoucí na ramenou vinné měchy, NM 3150, v. 5,7 cm, prům. 10,4 cm, Attika, skupina Lancut, ca 470 př. n. l.
15. Olpé: vousatý Dionýsos s picím rohem, NM 1740, v. 22,3 cm, Attika, před r. 500 př. n. l., práce blízká Malíři z Gely
16. Číše: dionýsovská scéna, NM 5939, v. 5,2 cm, průměr 13,1 cm, Attika, před r. 480 př. n. l.
17. Lékythos: tančící mainady, NM 3453, v. 13,4 cm, průměr 6,2 cm, Attika, ca 500—490 př. n. l.
63. Číše: dva páry tanečníků, UKA 80.14, v. 8,3 cm, průměr 15,8 cm, Attika, skupina s komasty, 580—570 př. n. l.
44. Lékythos: ležící Dionýsos a tančící satyrové, NM 2475, v. 19,1 cm, Attika, ca 500 př. n. l.
45. Fragment olpé: sedící vousatý Dionýsos, UKA 22.94, 11,5 x 7,5 cm, Attika, ca 500 př. n. l.
46. Skyfos: satyrové s mainadami, UKA 60.40, v. 6,7 cm, Attika, kolem r. 470 př. n. l.

ČERVENOFIGUROVÁ KERAMIKA

18. Kylix s postavou pištce v medailonu, na vnější straně fragmenty dionýsovského průvodu (komos), UKA 81.1, v. 9,5 cm, průměr 8,5 cm, Attika, Malíř Villa Giulia, ca 460 př. n. l.
64. Anthestériová konvička (chús): chlapec s kozlíkem, UKA 60.38, v. 8 cm, Athény, konec 5. století př. n. l.
65. Anthestériová konvička: chlapec s kohoutem, UKA 81.2, v. 9,7 cm, Athény, konec 5. století př. n. l.
66. Hydrie se scénou z řecké tragédie: žena s mečem (Klytaiméstra?) stojí nad ležícím tělem (Agamemnón?), UKA 60.31, v. 22,4 cm, 450—440 př. n. l.
67. Fragment stamnu se scénou úlitby, UKA 80.16, v. 13,7 cm, ca 480 př. n. l.
48. Fragment vázy s hlavičku Dionýsa či mainady a s thysem, UKA 22.72, 6,5 x 6,7 cm, ca 400 př. n. l.

ČERNĚ GLAZOVANÁ KERAMIKA

19. Kantharos černě glazovaný, UKA 80.19, v. 25,4 cm, Boiótie, 2. polovina 5. století př. n. l.
20. Číše, černě glazovaná, ve středu číše kolkem vyraženy čtyři palmety, UKA 20.17, v. 5,3 cm, Apulie, 400—375 př. n. l.

21. Číše, černě glazovaná, na těle nádoby pás svíslého žlábkování, ve středu číše vyraženy čtyři palmy, UKA 80.22, v. 6,8 cm, Attika, ca 380—370 př. n. l.
22. Amfora, černě glazovaná, UKA 58.662, v. 15,4 cm, Jižní Itálie, 3. století př. n. l.
23. Číše, černě glazovaná, UKA 58.739, v. 4,7 cm, ve středu vyraženy čtyři palmy., ???
24. Kantharos, černě glazovaný, UKA 58.663, v. 8,1 cm, Attika, 375—340 př. n. l.
25. Askos, černě glazovaný, UKA 20.37, v. 9,4 cm, Apulie, 2. polovina 4. století př. n. l.
26. Kantharos černě glazovaný, na vnější straně zdobený rytými palmetami, UKA 60.498, v. 5,6 cm, Attika, 450—425 př. n. l.
27. Skyfos, černě glazovaný, UKA 58.728, v. 10,8 cm, Attika, ca 350—340 př. n. l.
28. Skyfos, černě glazovaný, UKA 58.729, v. 9,9 cm, Korint, 700—375 př. n. l.

HELÉNISTICKÁ KERAMIKA

29. Oinochoé typu Gnathia s pozůstatky rytého dekoru a rostlinného ornamentu v bílé barvě, UKA 20.13m v. 20,3 cm, Apulie, 340—330 př. n. l.
30. Číše zdobená rostlinným ornamentem v bílé barvě s uchy zdobenými plastickými hlavičkami vousatých Silénů, keramika typu Západní svah Akropole (West Slope), UKA 60.88, v. 8,4 cm, 2. čtvrtina 3. století př. n. l.
31. Zlomek amfory zdobené břechťanovými listy, UKA 60.461, 2,1 x 3,6 cm, keramika typu West Slope, Kýmé, začátek 2. století př. n. l.
32. Megarská číše iónského typu, UKA I 282, průměr 12,8 cm, 2. polovina 2. století př. n. l.
33. Forma na reliéfní číši zdobená Panisky hrajícími na flétnu, UKA 60.467, v. 7,2 cm, Kýmé, 1. pol. 1. století př. n. l.
34. Konvice s žebrovaným tělem a malovaným rostlinným dekorem, NM 1644, v. 26,8 cm, keramika typu Gnathia, Kampánie, ca 300 př. n. l.
35. Skyfos s žebrovaným tělem a malovaným ornamentem, NM 1645, v. 9,8 cm, keramika typu Gnathia, Kampánie, ca 300 př. n. l.
36. Kantharos s malovanou břechťanovou ratolestí a rytými horizontálními linkami, NM 811, v. 9,1 cm, 3. století př. n. l.
37. Lagynos, konvička na víno s malovanou vavřínovou ratolestí na plecích, NM 807, v. 13,6 cm, helénistická dílna na řeckém východě?, 2. století př. n. l.

ŘÍMSKÁ KERAMIKA

38. Pohárek na víno, jednoduchá keramika bez zvláštní úpravy povrchu, NM 1331, v. 7,5 cm, 1.-2. stol. n. l.
39. Pohár s jedním uchem a prohýbanými stěnami s červeným povlakem, NM 3438, v. 7,7 cm, 3.-4. stol. n. l.
40. Džbánek s horizontálně žlábkovaným hrdlem a červeným povlakem, NM 1161, v. 15,2 cm, severoafrická dílna činná za antoninovské nebo severovské dynastie

41. Skleněný pohár válcového tvaru s rozevřeným okrajem z čirého bílého skla, NM 1829, v. 9,6 cm, Itálie, 1.- 2. stol. n. l.
 42. NM ? Pohár s kónickými stěnami z čirého zelenavého skla, v. ?, 3. stol. n. l.

TERAKOTY A DROBNÁ PLASTIKA

47. Dřepící satyr - terakotová figurka, NM 2884, v. 8,1 cm, Boiótie, ca 500—475 př. n. l.
 49. Hlava Satyra - antefix (ozdobný kryt střešního prejzu), UKA Fa 18, v. ???, 4. století př. n. l.
 50. Hlava mladého Dionýsa s révovým věncem, zlomek terakotové figurky, NM 4971, v. 8,1 cm, Smyrna, pozdní helénismus
 51. Ariadné nebo mainada, sedící, spící - terakotová figurka, UKA ??????
 52. Hlavička vousatého plešatého Siléna, NM 7885, v. 3,6 cm, raně helénistická práce, 4.-3. stol. př. n. l.
 53. Zlomek figurky mladého Dionýsa, hodujícího vleže, NM 4777, v. 18,3 cm, oblast kolem jihoitalského Tarentu, 4. stol. př. n. l.
 54. Falos, v. 10 cm, etruská votivní terakota se zbytky polychromie, UKA 58.597, 3.-2. století př. n. l.
 55. Falos, v. 10 cm, etruská votivní terakota se zbytky polychromie, UKA 58.598, 3.-2. století př. n. l.
 56. Hlavička ověččená břečťanem, fragment římské fresky, UKA ?????
 57. Ruka Pána či Satyra držící syrinx (flétnu), UKA 61.32, fragment mramorové sochy, d. 11,5 cm, pozdně helénistické - raně římské období
 58. Poprsí Siléna – bronzová aplika, UKA 58/462, v. 9,8 cm, 2. století n. l.
 59. Hlava vousatého satyra - římská obrazová lampa, UKA 532/57, d. 7,7 cm, doba vlády císaře Tiberia (14-37 n. l.)
 60. Kantharos ověččený břečťanem - římská obrazová lampa, UKA 248/57, d. 7,5 cm, kolem r. 50 n. l.
 61. Hlava satyra - antropomorfní římská lampa, UKA 60, d. 8,6 cm, 1. století n. l.
 62. Pozdně římská lampa s hrozny a úponky vinné révy je dokladem transformace tradiční dionýsovské symboliky v křesťanskou, UKA 246/60, d. 10,2 cm, ca 400—450 n. l.
 68. Hostina heroizovaného mrtvého- mramorový reliéf s heroizovaným zesnulým na lehátku v přítomnosti sedící manželky a dítěte, otrok přináší konvice a číši na víno. UKA 60.299, v.???, maloasijská Kýmé, polovina 3. století př. n. l.
 69. Stojící božstvo s obětní miskou v ruce, NM 1753, v. 18,7 cm, Rhodos?, konec 5. stol. př. n. l.

TRANSPORTNÍ AMFORY

- z moře u Nesebaru (vrak z 6.-7. století. po Kr., UKA 61.1-4)– dno, ucho, hrdlo, zlomek plecí s nápisem
 z moře u mysu Masle Nos,: UKA 61.6 - hrdlo amfory se zátkou, pozdně antické zlomky transportní amfory z jižního pobřeží Hvaru poblíž vesnice Sveta Nedelja Ucha transportních amfor z Kýmé:

AMFORY ZE SBÍREK NÁRODNÍHO MUZEA ROZMÍSTĚNÉ V EXPOZICI:
1-2, 4-6 patrně z Dalmácie či Istrie, či 3 snad z Černomoří (v Jaderském moři se nevyskytuje)

1. NM 1727 b, Dressel typ č. 14, 1.-2. stol. po Kr.
2. NM 248, Lamboglia typ č. 2, 2.-1. století př. Kr.
3. NM 247, Chios, 5.-4. století př. Kr.
4. NM 1727 a, Dressel typ č. 2-5, 25 př. Kr.. - 100 po Kr.
5. NM 763, Dressel typ č. 7, 25 př. Kr.. - 100 po Kr.
6. NM 1825, Dressel typ č. 17, 1. století po Kr..